

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nauka.com.ua](http://www.economy.nauka.com.ua) | № 7, 2020 | 30.07.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.7.69](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.7.69)

УДК 346.2:504.06

Г. М. Чепелюк,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи,
Черкаський інститут ДВНЗ "Університет банківської справи"
ORCID ID: 0000-0003-0839-8407*

В. Ю. Гайович,

*аспірант, Черкаський інститут ДВНЗ "Університет банківської справи"
ORCID ID: 0000-0002-4337-1376*

ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ «СТАЛИЙ РОЗВИТОК» У КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

H. Chepeliuk

PhD in Economics,

Associate Professor of finance and banking Cherkasy institute SHEE "Banking University"

V. Gaiovych

Postgraduate student, Cherkasy institute SHEE "Banking University"

DEFINITION OF THE CATEGORY «SUSTAINABLE DEVELOPMENT» IN THE CONTEXT OF ENVIRONMENTALLY FRIENDLY ENTREPRENEURSHIP

Сталий розвиток може мати різні моделі реалізації, які передбачають різні темпи та пропорції. Кожна модель повинна відповідати системі цілей, еколого-економічних пріоритетів, що враховують особливості як України в цілому, так і окремих її регіонів. Систематизовані міжнародні угоди природокористування та соціальної безпеки. Проаналізовано механізми їх дії. Визначено місце екології в системі чинників соціальної безпеки у контексті міжнародних угод. В умовах ринкових відносин, глибокого соціального розширення народів світової спільноти і виснаження природних ресурсів (в першу чергу в країнах, які раніше за інших стали на шлях інтенсивної індустріалізації народного господарства) питання природокористування та соціальної безпеки розглядаються й вирішуються в першу чергу з урахуванням національних і корпоративних інтересів.

На підставі проведеного аналізу конкретизовано коло учасників відносин у цій сфері, обґрунтовано їх місце і роль в таких господарських відносинах; запропоновано закріплення учасників відносин у сфері екологічного підприємництва на законодавчому рівні. Критерії ідентифікації екологічно орієнтованого типу розвитку підприємницьких формувань ґрунтуються на дотриманні принципів соціально відповідального бізнесу, урахуванні зміни вагомості екологічних чинників у напрямі збільшення, позиціонуванні збереження довкілля як невід'ємного елемента системи менеджменту та маркетингу підприємства, досягненні економіко-екологічного ефекту за рахунок упровадження інноваційних технологій використання природно-ресурсного потенціалу. Активізація традиційних та альтернативних видів підприємницької діяльності можлива за умови поступового переходу на екологічно орієнтовану модель її розвитку, яка передбачає триєдиний підхід, а саме – екологізацію виробничого процесу, впровадження інноваційних методів і технологій

ресурсозбереження та удосконалення управлінських важелів на загальнодержавному, регіональному та локальному рівнях. Залучення відповідних механізмів та важелів слід здійснювати на засадах системності з урахуванням просторової приналежності бізнесу або розміщення виробничих потужностей.

Sustainable development can have different models of realization, that suppose different rates and proportions. Every model must correspond to the system of aims and ecological and economic priorities, that take into account the features of both Ukraine on the whole and its separate regions. The international agreements of nature management and social safety are systematized. The mechanisms of their action are analysed. Certainly a place of ecology is in the system of factors of social safety in the context of international agreements. In terms of market relations, deep social stratification of people of world association, exhaustions of natural resources (in the first turn in countries, that before than other became on the way of intensive industrialization of national economy) of question of nature management and social safety are examined and decide above all things taking into account national and corporate interests.

On the basis of the analysis, the circle of participants in relations in this sphere is specified, their place and role in such economic relations are justified; it was proposed to consolidate the participants of the relations in the sphere of environmental entrepreneurship at the legislative level. Criteria for identifying the environmentally oriented type of development of business entities are based on adherence to the principles of socially responsible business, taking into account changes in the importance of environmental factors towards an increase, positioning of the environment preservation as an integral element of the management and marketing system of an enterprise, achievement of the economic and environmental effect through the implementation of innovative technologies of using natural and resource potential. The intensification of traditional and alternative types of entrepreneurial activities is possible subject to a gradual transition to an ecologically oriented model of its development. This involves a three-way approach, namely, the ecologization of the production process, the introduction of innovative methods and technologies of resource conservation and improvement of administrative levers at the national, regional and local levels. Involvement of the appropriate mechanisms and levers should be carried out on a systematic basis, taking into account the spatial affiliation of the business or the placement of production capacities.

Ключові слова: сталий розвиток; раціональне природокористування; ефективність національного господарства; екологічна політика; міжнародне співтовариство; екологічне підприємництво; учасники господарських відносин; суб'єкти екологічного підприємництва.

Key words: sustainable development; rational use of nature; efficiency of national economy; ecological policy; international concord; ecological entrepreneurship; participants in economic relations; subjects of ecological entrepreneurship.

Постановка проблеми. Бурхливий розвиток промисловості, індустріалізація, зростання енергоспоживання призвели до серйозного погіршення довкілля, тобто, середовища життя та діяльності людини. Взаємозв'язок розвитку економіки зі змінами довкілля почали аналізувати на державному та глобальному рівнях починаючи з другої половини 20-го століття. Широкого наукового та суспільного обговорення набули такі поняття, як: екологічне підприємництво та сталий розвиток.

Термін «сталий розвиток» є офіційним українським відповідником англійського терміну «англ. sustainable development», дослівний переклад якого з урахуванням контексту може бути «життєздатний розвиток» а за сенсом - «самопідтримуваний розвиток», інколи цей термін тлумачать як всебічно збалансований розвиток. За визначенням Комісії Організації Об'єднаних Націй зі сталого розвитку, його мета - задовольняти потреби сучасного суспільства, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Теорія сталого розвитку є альтернативою парадигмі економічного зростання, яка ігнорує екологічну небезпеку від розвитку за екстенсивною моделлю [1].

Сталий розвиток – це концепція, яка передбачає використання ресурсів через взаємодію між людьми та природою з метою задоволення життєвих потреб нинішнього покоління людей за умови збереження довкілля для майбутніх поколінь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження наукових та нормативних джерел свідчить, що проблематика сталого розвитку та екологічного підприємництва має досить тривалу історію як на глобальному рівні, так і на макро-, мезо- та мікрорівні. Даному питанню приділяють значну увагу в своїх доробках вітчизняні та зарубіжні вчені: А. Бобкова, З.М. Бурик, В.В. Гассій, І. Є. Журба, М. З. Згуровський, Л.Г. Мельник, Ю. Павлюченко, І.М. Потравний, В. Я. Шевчук, Б.В. Шуляк та інші.

Водночас, високо оцінюючи внесок науковців, вважаємо, що дослідження розуміння сталого розвитку як базового поняття в контексті подальшого розвитку економіки та підприємництва з точки зору екологічної безпеки, є актуальним та перманентним.

На думку М. З. Згуровського, теорія і практика засвідчили, що на межі століть вчення В. Вернадського про ноосферу виявилось необхідною платформою для напрацювання триєдиної концепції сталого еколого-соціально-економічного розвитку. Узагальнення цієї концепції були зроблені всесвітніми самітами ООН у 1992 та 2002 роках, за участю понад 180 країн світу, багатьох міжнародних організацій та провідних учених. Таким чином, нова концепція системно поєднала три головні компоненти сталого розвитку суспільства: економічну, природоохоронну і соціальну [2].

З.М. Бурик зазначає, що концептуальні основи сталого розвитку почали формуватися з розуміння суспільством необхідності започаткувати нову модель розвитку світу, про яку було заявлено на Конференції ООН з проблем навколишнього середовища 1972 р. Необхідність розгляду питань комплексного тривалого розвитку була доведена науковцями у 70-80-их роках ХХ ст. і спричинила появу міжнародних неурядових наукових організацій з вивчення глобальних процесів на Землі, таких як: Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД), Римський клуб (доповідь «Межі зростання»), Міжнародний інститут прикладного системного аналізу. Почала розвиватися екологічна політика і дипломатія, право навколишнього середовища, з'явилися нові інституційні складові – міністерства й відомства з навколишнього середовища [3].

В. Я Шевчук вважає, що досягнення оптимального варіанту розвитку декларують багато країн, у кожній країні свій шлях розвитку. В одних цей шлях «тільки починається, у інших вже розпочався, треті вже стали на шлях сталого економічного розвитку (США, Японія, країни Європейського Союзу)» [4].

Формулювання цілей статті. Дослідження базових основ для екологічного підприємництва у контексті розуміння й міжнародного визначення поняття та концепції сталого розвитку. Аналіз принципів, що були закладені документами ООН щодо розвитку та покращення стану довкілля, як фундаментального підходу та подальшого переходу світового товариства до пошуку вирішення проблем навколишнього середовища, соціально-економічного розвитку країн світу, екологічного підприємництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо положення визначальних, на нашу думку, резолюцій щодо охорони довкілля та сталого розвитку.

Конференція Організації Об'єднаних Націй з проблем навколишнього середовища, провівши засідання в Стокгольмі з 5 по 16 червня 1972 року, прийняла резолюцію та проголосила 26 принципів, які мали послужити народам світу керівництвом у справі збереження й поліпшення навколишнього середовища. Дана резолюція була ратифікована СРСР.

1972 року на цій конференції фактично були окреслені проблеми сталого розвитку, хоча, дана категорія тоді не визначалася, а була названа у Всесвітній стратегії збереження природи 1980 року.

Важливість Конференції 1972 року вбачаємо в тому, що принципи її Декларації з проблем навколишнього середовища включили в себе саме ті проблеми людства, які надалі були певним фундаментом для розуміння сталого розвитку та екологічного підприємництва. Принципи Декларації мали на меті надихнути народи світу та послужити керівництвом у справі збереження довкілля. «Охорона та покращення навколишнього середовища людини для нинішнього і майбутніх поколінь стали найважливішою метою людства - метою, яка повинна досягатися спільно відповідно до встановлених основних цілей світу та міжнародного економічного і соціального розвитку» [5].

Принципами була висловлена переконаність в тому, що:

- людина має основне право на свободу, рівність та сприятливі умови життя в оточуючому середовищі, несе головну відповідальність за охорону й покращення довкілля;
- природні ресурси повинні бути збережені на користь нинішнього та майбутнього поколінь;
- політика всіх держав щодо довкілля має покращувати існуючий або майбутній потенціал країн, що розвиваються. Не рекомендується здійснювати негативний вплив чи перешкоджати досягненню всіма кращих умов життя;
- планування розвитку на рівні урядів з метою забезпечення охорони та покращення довкілля для населення цих держав;
- врегулювання невідповідностей між потребами розвитку та потребами охорони й покращення довкілля через раціональне планування;
- планування поселень та урбанізації;
- запобігання нанесенню збитків довкіллю внаслідок науково-технічного прогресу та соціально-економічного розвитку;

- науково-дослідницька діяльність щодо проблем довкілля повинна мати всебічну підтримку як на рівні держав, так і міжнародному;
- держави мають суверенне право розробляти власні ресурси без шкоди довкіллю інших країн згідно до принципів міжнародного права;
- міжнародні проблеми, як пов'язані з охороною та покращенням довкілля, необхідно вирішувати країнам спільно на основі рівноправ'я.

Прийнятий Конференцією план заходів містить більше ста пунктів. У них висвітлені організаційні, економічні, політичні аспекти охорони довкілля та взаємовідносин держав і міжнародних організацій. Рішенням конференції був організований постійно діючий орган ООН з охорони довкілля – ЮНЕП (Програма ООН з навколишнього середовища) та утворений Фонд навколишнього середовища.

Сталий розвиток, як концепція, вперше було введено в доповіді звіту Міжнародної комісії з навколишнього середовища та розвитку «Наше спільне майбутнє» в 1987 році. В ній було надано широке визначення сталого розвитку, а саме «...процес зміни, в якому експлуатація ресурсів, спрямованість інвестицій, орієнтація технологічного розвитку та організаційні зміни перебувають у гармонії та підсилюють як сучасний, так і майбутній потенціал для задоволення людських потреб і прагнень». Водночас, він не був сам по собі метою або парадигмою [6]. Сталий розвиток був визначений як комплекс дій, гнучких механізмів, шляхів досягнення наступних цілей: ліквідація бідності, рівномірне економічне зростання, збереження й відновлення природних екосистем

У червні 1992 року в Ріо-де-Жанейро була скликана Конференція Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища і розвитку на якій підтвердили та розвинули Декларацію Конференції Організації Об'єднаних Націй з проблем навколишнього середовища, прийняту в Стокгольмі 1972 року.

Метою конференції 1992 року було встановлення нового, справедливого глобального партнерства шляхом створення нових рівнів співробітництва між державами, ключовими секторами суспільства і людьми. Шляхами її досягнення пропонувалися певні зусилля для укладення міжнародних угод, що забезпечують повагу інтересів всіх і захист цілісності глобальної системи навколишнього середовища та розвитку, визнаючи комплексний і взаємозалежний характер Землі. Узагальнюючими рішеннями Конференції були 27 принципів, ключовими з яких вважаємо:

- турбота про людей займає центральне місце в зусиллях щодо забезпечення сталого розвитку. Вони мають право на здорове і плідне життя в гармонії з природою;
- держави повинні ефективно співпрацювати з метою стримувати або запобігати перенесення в інші держави будь-яких видів діяльності та речовин, які завдають серйозної екологічної шкоди або вважаються шкідливими для здоров'я людини;
- з метою захисту навколишнього середовища держави, відповідно до своїх можливостей, широко застосовують принцип прийняття запобіжних заходів. У тих випадках, коли існує загроза серйозних або незворотних втрат, відсутність повної наукової впевненості, - не використовується в якості причини для відстрочення прийняття економічно ефективних заходів щодо попередження погіршення стану навколишнього середовища;
- національні органи влади повинні прагнути сприяти інтернаціоналізації екологічних витрат і використанню економічних засобів, беручи до уваги підхід, згідно з яким забруднювач повинен покривати витрати, пов'язані з забрудненням, належно враховуючи суспільні інтереси, не порушуючи міжнародної торгівлі та інвестування.

Також було прийнято Конвенцію про охорону біологічного різноманіття від 1992 року, яка ратифікувана Україною 29 листопада 1994 року та набула чинності 07 лютого 1995 року [7].

Цілями цієї Конвенції, для досягнення яких слід виконувати відповідні її положення, є збереження біологічного різноманіття, стале використання його компонентів. Також вважаємо важливим виокремлення категорії «стале використання», що означає використання компонентів біологічного різноманіття таким чином і такими темпами, які не призводять у довгостроковій перспективі до вичерпання біологічного різноманіття, тим самим зберігаючи її властивість задовольнити потреби теперішнього й майбутнього поколінь і відповідати її сподіванням.

2015 року Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй прийнято Резолюцію «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року». Нею було визначено сімнадцять цілей сталого розвитку та 169 завдань, які мають у наступні 15 років стимулювати діяльність у сферах, що є критично значущими для людства і планети. Дані цілі та завдання згруповані за такими аспектами, що визначають можливість сталого розвитку [8]:

1. Люди: подолання бідності, голоду в усіх їх формах та проявах, можливість для людей реалізувати свій потенціал в умовах гідності й рівності та у здоровому навколишньому середовищі.
2. Планета: захист планети від деградації шляхом раціонального споживання, виробництва, використання природних ресурсів, а також вжиття невідкладних заходів щодо зміни клімату з тим, щоб планета могла задовольняти потреби нинішнього і майбутніх поколінь.
3. Процвітання: гармонізація соціального та технічного прогресу з одночасним заможним і повноцінним життям людей.
4. Мир: побудова миролюбного, справедливого суспільства. Не може бути сталого розвитку без миру, а миру – без сталого розвитку.

5. Партнерство: мобілізація коштів, для активізації роботи Глобального партнерства в інтересах сталого розвитку, що ґрунтується на засадах зміцнення глобальної солідарності, спрямування їх на задоволення потреб найбільш вразливих і найбідніших груп населення.

Також були підтверджені всі принципи Декларації Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища і розвитку (1992 рік).

Таким чином, огляд головних, на нашу думку, резолюцій дає підстави для узагальнення багаторічної діяльності світової спільноти щодо збереження довкілля та соціального, економічного й технічного розвитку людства (табл. 1).

Таблиця 1.

Взаємозв'язок основних положень резолюцій Організації Об'єднаних Націй з проблем навколишнього середовища та сталого розвитку

№ з/п	Концепція	Зміст та заходи щодо реалізації концепції
1	Основа сталого розвитку	Найвища цінність на землі – людина.
		Людина – творіння та, водночас, творець свого довкілля.
		Збереження й покращення якості довкілля виступає волевиявленням народів світу та обов'язком урядів усіх країн.
2	Проблеми сталого розвитку	Перетворення світу, що оточує людство.
		Недостатній розвиток і забезпечення умов життя в певних країнах.
		Процес індустріалізації та технічний розвиток.
		Недостатність знань та байдужість до довкілля.
3	Напрями, шляхи покращення середовища існування людства	Розумне використання природних ресурсів.
		Посилення турботи щодо наслідків для довкілля в результаті діяльності людини.
		Створення хороших умов життя людей.
		Визнання відповідальності з боку громадян суспільства, а також підприємців та їх участь у збереженні й відновленні довкілля.
		Планування економічного розвитку за умови збереження природи, в т.ч. живої.

Джерело: складено авторами за даними [6; 7; 8]

Визнання того, що соціально-економічний розвиток залежить від раціонального використання природних ресурсів планети, поставило такі вимоги до людства загалом, та урядів і бізнесу зокрема:

- збереження та раціональне використання океанів, морів, прісноводних ресурсів, лісів, гір, посушливих земель;
- охорона біорізноманіття, екосистеми, дикої флори та фауни;
- заохочення екологічно безпечного туризму;
- вирішення проблеми дефіциту води та її забруднення;
- посилення співробітництва у боротьбі з опустелюванням, пиловими бурями, деградацією земель і посухами;
- сприяння підвищенню життєстійкості та зниженню ризику стихійних лих.

На основі розгляду наведених міжнародних документів, вважаємо, що розвиток екологічного підприємництва уможливує досягнення цілей та виконання принципів сталого розвитку. Так, розвиток екологічно орієнтованої підприємницької діяльності виступає ключовим аспектом стратегії сталого розвитку країни. Тому, одним із завдань сучасної сфери підприємництва вважаємо досягнення рівноваги між постійно зростаючими потребами підприємців і необхідністю мінімізації шкідливого впливу наслідків їх діяльності на навколишнє середовище.

Для широкого кола читачів екологічне підприємництво визначається як вид підприємницької діяльності, пов'язаний з випуском і реалізацією продукції екологічного призначення (виробів, послуг, робіт). Продукцією екологічного призначення слід вважати товари, вироби, і споживання яких сприяє зменшенню інтегрального екологічного впливу в розрахунку на одиницю сукупного суспільного продукту. Товари екологічного призначення можна умовно поділити на три групи: такі, що безпосередньо впливають на процеси екодеструктивної дії (очисні споруди, моніторингові системи); такі, що опосередковано впливають на процеси екодеструктивної дії (сприяють скороченню потреби у певному ресурсі або зменшенню його ресурсоемності і енергоемності); товари заміщення екологічно несприятливого попиту (сприяють зменшенню попиту на екологічно неприйнятні товари, зокрема товари з високим вмістом шкідливих речовин) за рахунок збільшення попиту на екологічно досконаліші або менш ресурсоемні аналоги [9]. Як видно з даного визначення, акцент здійснюється на призначення з точки зору екологічних характеристик.

У науковій літературі проведені дослідження щодо як визначення самого поняття екологічного підприємництва, так і його економічної та інвестиційної привабливості.

А. Бобкова, Ю. Павлюченко в своїй статті «Учасники відносин у сфері екологічного підприємництва» визначають екологічне підприємництво тим напрямом господарської діяльності, який, безумовно, відповідає екологічній складовій частині концепції сталого розвитку. У цій же праці автори підтримують думку Є.Ю. Какутича, Г.В. Тітенко, яку ми також вважаємо слушною: «Водночас екологічне підприємництво розглядається не тільки як діяльність суб'єктів господарювання, а й значно ширше – як галузь економіки, що полягає у реалізації природоохоронних і ресурсозберігаючих програм різного рівня, забезпеченні механізму компенсації збитків, понесених унаслідок техногенних і природних надзвичайних ситуацій та під час ліквідації їх наслідків» [10].

Дещо ширше значення екологічного підприємництва розглядає Б.В. Шуляк: «Дуальність економічного змісту екологічно орієнтованого підприємництва визначається тим, що, з одного боку, це – детермінанта та водночас вагома складова формування й реалізації сучасної бізнес-моделі конкурентоспроможної національної економіки, з іншого – активізація підприємництва без урахування екологічної складової за обмеженості ресурсів безумовно призведе до збільшення екологічного навантаження на навколишнє середовище. Це, в свою чергу, абсолютно неприпустимо в сучасних умовах підвищення екологічної свідомості суспільства. В контексті зазначеного, розвиток екологічно орієнтованого підприємництва необхідно розглядати дієвим інструментом комплексного вирішення економічних, соціальних та екологічних проблем не лише окремих громадян чи суб'єктів підприємництва, а й країни в цілому. Це вимагає вироблення принципово важливих рішень щодо імперативів стратегічного розвитку України» [11, с. 28].

В.В. Гасій та І.М. Потравний ґрунтовно дослідили екологічне підприємництво з точки зору екологічної та соціальної відповідальності. Автори в своїй статті «Екологическая ответственность бизнеса как элемент государственно-частного партнерства» визначають бізнес як екологічний та соціально відповідальний за таких умов [12, с. 180-181]:

- вихід бізнесу з мінімальних рамок самозабезпечення та внесок власних ресурсів у довгостроковий розвиток внутрішнього й зовнішнього середовища;
- реалізація заходів екологічного й соціального спрямування – збереження добре оплачуваних робочих місць, виробництво якісних товарів і послуг, охорона природи, чесна ділова поведінка;
- облік мінливих суспільних очікувань стосовно не тільки власної продукції та підвищення доходності, але й своєї участі у формуванні національної та регіональної економіки.

М.С. Кравченко, дослідивши ситуацію з місцем України в міжнародних рейтингах з екологізації, справедливо зазначає, що «...в Україні необхідна низка заходів щодо покращення екологічної ситуації. І одним зі шляхів пошуків вирішення цієї проблеми може стати розвиток нового виду підприємництва – екологічне.» [13, с. 364].

Наведемо основні показники останнього рейтингу екологічної ефективності - 2018 року [14]. Рейтинг публікується кожні два роки Єльсинським і Колумбійським університетами у співпраці зі Всесвітнім економічним форумом. Результати глобального дослідження із супроводжуючим його рейтингом країн світу за рівнем екологічної ефективності в рейтингу розподілені на підставі Індексу екологічної ефективності 2018 (The Environmental Performance Index 2018) та відображають досягнення країн у сфері управління природними ресурсами та їх раціонального використання.

Відзначимо, що дослідження 2018 року підготовлено на підставі зміненої методології формування Індексу. Це об'єктивно унеможливило співставлення рейтингових показників у ретроспективі. Даний аспект вважаємо певним ускладненням для дослідження динаміки виконання країнами наведених вище рішень Організації Об'єднаних націй щодо збереження довкілля та сталого розвитку.

Індекс екологічної ефективності 2018 оцінює стан навколишнього середовища та життєздатність екосистем 180 країн світу. Значення Індексу сформоване за шкалою від 0 до 100 (гірше-краще) на підставі оцінки 24 показників, згрупованих у 10 категорій, які відображають різні аспекти стану оточуючого природного середовища та життєздатності екосистем (збереження біологічного різноманіття, ступень навантаження економічної діяльності на оточуюче середовище, ефективність державної політики в сфері екології тощо).

У 2018 році лідером за рівнем екологічної ефективності визнано Швейцарію. У першу десятку лідерів також увійшли Франція, Данія, Мальта, Швеція, Великобританія, Люксембург, Австрія, Ірландія та Фінляндія. Останні сходи рейтингу зайняли Бангладеш і Бурунді.

Україна в рейтингу посіла 109 сходинку і опинилась між Туреччиною (108) та Гватемалою (110).

У 2018 році Індекс України склав 52,87 бали. Найгірше значення отримав показник, який оцінює втрати нашої країною лісового покриву (14,08). Також низку показників оцінено менше, ніж на 50 балів. Найкращий бал (88,71) присвоєно Україні за категорією «забруднення важкими металами», яка розглядає вплив наявного у повітрі, воді, ґрунті та штучних матеріалах свинцю на стан здоров'я людей.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування займають особливе місце у сфері екологічного підприємництва. Регулювання щодо екологічного підприємництва включає в себе встановлення правил здійснення такого підприємництва; фінансовий механізм, контроль за дотриманням екологічного законодавства підприємцями. Щодо екологічного контролю, збереження довкілля в Україні діють законодавчі акти:

- Водний кодекс України;
- Господарський кодекс України;
- Кодекс України «Про надра»;

- Кодекс України «Про адміністративні правопорушення»;
- Кодекс цивільного захисту України;
- Лісовий кодекс України;
- Повітряний кодекс України;
- Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року»;
- Закон України «Про охорону земель»;
- Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»;
- Закон України «Про природно-заповідний фонд України»;
- нормативно-правові документи виконавчих органів влади України та місцевого самоврядування.

Як свідчать дослідження, не виведено одного універсального поняття екологічного підприємництва, що вимагає опрацювання як з наукових позицій, так нормативно-правових.

Вважаємо, що екологічне підприємництво слід розглядати в аспектах не тільки екологічно корисної чи навіть необхідної продукції, а й з точки зору впливу на довкілля у контексті сталого розвитку безпосередньо процесу виробництва. Також необхідно розвивати та удосконалювати, а за окремими територіями й відновлювати діяльність з метою покращення клімату. Втім, виходячи з даних Індексу екологічної ефективності 2018, який оцінює втрати нашою країною лісового покриву, нагальним для України є питання відновлення лісів. Це також ми вважаємо екологічним підприємництвом, яке потребує державної підтримки, контролю, інвестицій та іншого сприяння. Такі заходи дозволять поступово знизити втрати довкілля, населення, економіки внаслідок негативних кліматичних змін. Дані проблеми вимагають довгострокових стратегічних планів терміном не менше п'ятнадцяти років за умови постійного фінансування, контролю та адаптивності до ситуацій, що вимагатимуть певних коригувань.

Висновки. Узагальнюючи дослідження категорії «сталий розвиток» у контексті екологічного підприємництва вважаємо, що на теперішньому етапі розвитку в Україні необхідні заходи державної підтримки розвитку екологічного підприємництва. Оскільки ринковий підхід до вирішення екологічних проблем не демонструє ефективності, то в умовах політичної, економічної кризи, соціального розшарування населення, виснаження природних ресурсів, проблеми природокористування та сталого розвитку повинні розглядатися й вирішуватися органами державного управління з урахуванням національних інтересів нинішнього та майбутніх поколінь українців.

Список літератури.

1. Butlin, John (1989-04-01). Our common future. By World commission on environment and development. (London, Oxford University Press, 1987, pp.383 £5.95.). Journal of International Development (en) 1 (2). с. 284–287.
2. Згуровський М. З. Україна у глобальних вимірах сталого розвитку. *Газета «Дзеркало тижня»*, 20-26 травня 2006 р. № 19.
3. Бурик З.М. Теоретико-методологічні засади державного регулювання сталого розвитку України: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. Державне управління. Київ. 2018. 481 с.
4. Шевчук В. Я. Макроекономічні проблеми сталого розвитку. Київ: Гео-принт, 2006. – 200 с.
5. Декларация Конференции Организации Объединенных Наций по проблемам окружающей человека среды: Принята Конференцией Организации Объединенных Наций по проблемам окружающей человека среды. Стокгольм. 1972 год. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_454.
6. Офіційний сайт Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку, неурядова організація. URL: <http://wdc.org.ua/uk/about-us>.
7. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 року: Закон України від 29.11.1994 р. *№ 257/94-ВР*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030.
8. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН. URL: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>.
9. Мельник Л.Г. Методи оцінки екологічних втрат: монографія / За ред. д.е.н. Л. Г. Мельника та к.е.н. О. І. Карінцевої. Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. 288 с.
10. Бобкова А., Павлюченко Ю. Учасники відносин у сфері екологічного підприємництва. *Господарське право і процес*. 2017. Вип. 9. С. 56-61.
11. Шуляк Б.В. Розвиток екологічно орієнтованого підприємництва на сільських територіях: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». – Житомирський національний агроекологічний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2018. 227 с.
12. Гассій В.В., Потравний І.М. Экологическая ответственность бизнеса как элемент государственно-частного партнерства. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 3. Т. 1. С. 179-187.
13. Кравченко М. С. Екологічне підприємництво в Україні: сутність, поняття, сучасний розвиток і перспективи цього виду діяльності в країні. *Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2017. Вип. 16. С. 362-369.
14. Позиції України в рейтингу екологічної ефективності 2018 року. Економічний дискусійний клуб. URL: <http://edclub.com.ua/analytika/pozyciyi-ukrayiny-v-reytingu-ekologichnoyi-efektyvnosti-u-2018-roci>.

References.

1. Butlin, John (1989-04-01). Our common future. By World commission on environment and development. (London, Oxford University Press, 1987, pp.383 £5.95.). *Journal of International Development* (en) 1 (2). pp. 284–287.
2. Zghurovskiy, M. Z. "Ukraine in the global dimensions of sustainable development", *Hazeta «Dzerkalo tyzhnia»*, May 20-26, 2006 # 19.
3. Buryk, Z.M. (2018), "Theoretical and methodological principles of state regulation of sustainable development of Ukraine", Abstract of dissertation, 25.00.02 – mechanisms of public administration, Kyiv, Ukraine, P. 481.
4. Shevchuk, V. Ya. (2006), *Makroekonomichni problemy staloho rozvytku* [Macroeconomic problems of sustainable development], Heo-prynt, Kyiv, Ukraine, P. 200.
5. Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment: Adopted by the United Nations Conference on the Human Environment. Stockholm. 1972 year, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_454.
6. Official site World Data Center for Geoinformatics and Sustainable Development, non-governmental organization, available at: <http://wdc.org.ua/uk/about-us>.
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (1994), The Law of Ukraine " Convention on the Protection of Biological Diversity of 1992", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030.
8. UN General Assembly Resolution, "Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development", available at: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>.
9. Melnyk, L.H. (2004), *Metody otsinky ekolohichnykh vtrat: monohrafiia* [Methods for assessing environmental losses: a monograph], Ed. d.e.n. LG Melnyk and Ph.D. OI Karintseva, VTD «Universytetska knyha», Sumy, Ukraine, P. 288.
10. Bobkova, A. and Pavliuchenko, Yu. (2017), "Participants in relations in the field of environmental entrepreneurship", *Hospodarske pravo i protses*, vol. 9, pp. 56-61.
11. Shuliak, B.V. (2018), "Development of ecologically oriented entrepreneurship in rural areas", Abstract of Ph.D. dissertation, Economics and management of enterprises (by type of economic activity), Zhytomyrskiy natsionalnyi ahroekolohichnyi universytet Ministerstva osvity i nauky Ukrainy, Zhytomyr, Ukraine, P. 227.
12. Gassij, V.V. and Potravnij, I.M. (2011), "Environmental responsibility of business as an element of public-private partnership", *Marketing i menedzhment innovacij*, issue 3, vol. 1, pp. 179-187.
13. Kravchenko, M. S. (2017), "Ecological entrepreneurship in Ukraine: essence, concept, modern development and prospects of this type of activity in the country", *Teoretychni ta praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti*, vol. 16, pp. 362-369.
14. Economic discussion club, " Position of Ukraine in the ranking of environmental efficiency in 2018", available at: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciyi-ukrayiny-v-reytingu-ekologichnoyi-efektyvnosti-u-2018-roci>.

Стаття надійшла до редакції 20.07.2020 р.